

3/luty 2020

Sekcja Niewydolności Serca
Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego

Newsletter Sekcji Niewydolności Serca PTK

Mamy ogromną przyjemność przedstawić Państwu trzeci numer Newslettera naszej Sekcji. Jak zwykle wybór artykułów nie był łatwy... Mając coraz większą świadomość ogromnego wpływu środowiska, w którym żyjemy na nasze zdrowie, widzimy lawinowy wzrost ilości badań poświęconych interakcji między środowiskiem a zdrowiem. Nie dziwi więc fakt przedstawionych zależności między zanieczyszczeniem a przebiegiem klinicznym niewydolności serca. Kolejne dwie prace dotyczą Rejestrów Europejskiego Towarzystwa Kardiologicznego dedykowanych niewydolności serca. Pomimo braku jednoznacznej korzyści ze stosowania nowej klasy leków – ARNI u chorych z niewydolnością serca z zachowaną frakcją wyrzutową (badanie PARAGON-HF – opisane w pierwszym numerze Newslettera), pojawia się coraz więcej danych odnośnie dodatkowych korzyści ze stosowania ARNI u chorych z HFrEF. W przedstawionej pracy badano nowe potencjalne zastosowanie ARNI w chorych z wtórnym nadciśnieniem płucnym. W niniejszym numerze przedstawiono także rosnące znaczenie LVAD, nowatorskie badania osoczowego proteomu u chorych z niewydolnością serca, podsumowanie ustaleń dotyczących kardio-onkologii oraz prawdopodobne mechanizmy korzystnego działania floczyn w niewydolności serca. Mamy nadzieję, że krótka lektura Newslettera w szybki sposób przybliży Państwu najnowsze zagadnienia w niewydolności serca.

Życzymy przyjemnej lektury

Pregnant Women With Uncorrected Congenital Heart Disease Heart Failure and Mortality. Sliwa K, Baris L, Sinning C, et al. JACC Heart Fail. 2020;8:100-110.

Na całym świecie wady wrodzone serca (CHD) pozostają ważną przyczyną zachorowań i zgonów kobiet w wieku rozrodczym. Celem pracy było zbadanie rokowania matek i płodów w przebiegu nieskorygowanych przypadków CHD. Przeanalizowano 10-letnie dane Europejskiego Rejestru EORP-ROPAC (EURObservational Research Programme Registry of Pregnancy and Cardiac disease). Spośród 5739 kobiet ciężarnych w 53 krajach, 3259 kobiet miało CHD, z czego 1059 było przypadkami nieskorygowanymi. Spośród nich 41% pochodziło z krajów rozwijających się. Śmiertelność matek i niewydolność serca (HF) u kobiet z nieskorygowaną CHD wyniosły odpowiednio 0,7% i 8,7%. Zespół Eisenmengera wiązał się z bardzo wysokim ryzykiem zdarzeń sercowych (65,5%), śmiertelności matek (10,3%) i HF (48,3%). Pochodzenie z kraju rozwijającego się wiązało się z bardziej nasilonymi objawami HF przed ciążą ($p < 0,01$) oraz gorszymi wynikami maczynymi i płodowymi, a także z 3-krotnie wyższym odsetkiem hospitalizacji z powodu zdarzeń sercowych i wewnątrzmacicznego opóźnienia wzrostu ($p < 0,01$). Podsumowując, stwierdzono znaczące różnice pośród kobiet w ciąży z nieskorygowaną CHD i ze skorygowaną CHD, szczególnie wysokie ryzyko odnotowano u kobiet z zespołem Eisenmengera i z krajów rozwijających się.

Recent advances in cardio-oncology: a report from the 'Heart Failure Association 2019 and World Congress on Acute Heart Failure 2019. Anker MS, Hadzibegovic S, Lena A, et al. ESC Heart Fail. 2019;6(6):1140–1148.

Ponad 32 miliony ludzi na całym świecie choruje na choroby nowotworowe. Podczas gdy terapie przeciwnowotworowe, w tym chemioterapia, immunoterapia, radioterapia i terapia celowana, stale się rozwijają, toksyczność sercowo-naczyniowa staje się coraz poważniejszym wyzwaniem dla kardiologów i onkologów. W zależności od rozpoznania i rodzaju leczenia przeciwnowotworowego wskaźniki kardiotoxyczności mogą się wahać od kilku procent aż do 48%, przy czym szeroko rozumiana niewydolność serca to przeważająca prezentacja kliniczna. Wystąpienie HF wiąże się z 5-letnim wskaźnikiem przeżycia wynoszącym zaledwie 50%. Pozostałe często wstępujące schorzenia sercowo-naczyniowe związane z terapiami przeciwnowotworowymi obejmują: chorobę wieńcową, migotanie przedsionków, nadciśnienie tętnicze, chorobę zakrzepowo-zatorową, wady zastawkowe, nadciśnienie płucne, udar mózgu i chorobę naczyń obwodowych. Szczególne grupy o zwiększonym krótko- i długoterminowym ryzyku chorób sercowo-naczyniowych to populacje pediatryczne oraz

pacjenci w podeszłym wieku. W wybranych nowotworach nawet 1/3 pacjentów z rakiem ostatecznie umiera z powodu choroby sercowo-naczyniowej. Doprowadziło to do rosnącego zapotrzebowania medycznego na kardiologio-onkologię w Europie oraz zainteresowania klinycystów i badaczy. Podczas kongresu Asocjacji Niewydolności Serca Europejskiego Towarzystwa Kardiologicznego w Atenach w 2019 r poświęcono kardio-onkologii cztery w pełni dedykowane sesje. Najważniejsze kwestie omówione na kongresie obejmowały wdrożenie i świadczenie usług kardiologicznych, współpracę między ekspertami kardiologicznymi oraz stratyfikację ryzyka, zapobieganie i wczesne rozpoznawanie kardiotoxyczności. Ponadto sesje poświęcone były różnym terapiom przeciwnowotworowym związanym z działaniem kardiotoxycznym i dostarczały wskazówek, jak leczyć pacjentów z rakiem, u których rozwija się choroba sercowo-naczyniowa przed, w trakcie i po leczeniu.

Angiotensin Receptor-Nephrilysin Inhibitor Therapy Reverses Pulmonary Hypertension in End-Stage Heart Failure Patients Awaiting Transplantation. Zern EK, Cheng S, Wolfson AM, et al. Circ Heart Fail. 2020;13:e006696.

U pacjentów z zaawansowaną niewydolnością serca z obniżoną frakcją wyrzutową (HFrEF) nadciśnienie płucne (PH) rozwijające się wtórnie do choroby lewego serca pogarsza przebieg kliniczny, a także może dyskwalifikować pacjenta od przeszczepu serca (HTX). Według Międzynarodowego Towarzystwa Transplantacji Serca i Płuc (International Society for Heart and Lung Transplantation – ISHLT) pacjenci z zaawansowanym PH [skurczowe ciśnienie w tętnicy płucnej (PASP) ≥ 50 mmHg, gradient przez-płucny ≥ 15 lub płucny opór naczyniowy (PVR) ≥ 3 jednostek Wooda] nie powinni być kwalifikowani do HTX. Powyższa praca to doniesienie o nowym zastosowaniu grupy antagonistów receptorów angiotensyny II i inhibitorów neprylizyny (ARNI) w leczeniu PH w końcowym stadium HFrEF u pacjentów oczekujących na HTX. Badanie dotyczy pięciu inotropowo-zależnych pacjentów z HFrEF, leczonych w optymalny sposób, którzy z powodu podwyższonego PASP (55–72 mmHg) lub PVR (2,3–3,7) zostali zdyskwalifikowani od HTX. U pacjentów dodatkowo zastosowano terapię ARNI. Wdrożony lek skutecznie odwracał PH, podczas gdy pozostałe wazodylatatory były nieskuteczne. Chociaż mechanizmy i potencjalne korzyści ze stosowania ARNI w przebiegu PH pozostają nieznanne, zaobserwowano zmniejszenie gradientu przez-płucnego. Dalsze badania wpływu ARNI na krążenie i funkcję komórek u pacjentów z chorobą lewego serca mogą zaoferować nowe możliwości terapeutyczne u bardzo obciążonych pacjentów. Przypadki te ilustrują nowatorską i potencjalnie skuteczną terapię ARNI w leczeniu pacjentów z HFrEF z ciężkim PH oczekującym na przeszczep serca.

Plasma proteomic approach in patients with heart failure: insights into pathogenesis of disease progression and potential novel treatment targets. Cao TH, Jones DJ, Voors, AA, et al. *Eur J Heart Fail.* 2020, 22: 70-80.

Podwalinami braku odpowiedzi pacjentów z niewydolnością serca (HF) na terapię mogą być nie tylko różnice w charakterystyce klinicznej, ale również w wariantach genetycznych i ekspresji białek. Osocze jest oknem na ludzki proteom, jego odpowiedź na chorobę i terapię. Jednak analiza osocza jest niezwykle trudna ze względu na szeroki zakres dynamiki stężeń białka, mogących sięgać 10–12 rzędów wielkości i ich złożoność strukturalną. W prezentowanej publikacji zbadano osoczowy proteom 50 pacjentów z HF, którzy zmarli lub zostali ponownie hospitalizowani, których następnie porównano z 50 pacjentami z HF, dopasowanymi do wieku i płci, u których nie notowano powyższych zdarzeń. Peptydy analizowano za pomocą dwuwymiarowej chromatografii cieczowej sprzężonej z tandemową spektrometrią mas w trybie wysokiej rozdzielczości (HDMSE). Zidentyfikowano 3001 białek, z których 51 miało znacznie zwiększoną ekspresję, a ekspresja 46 białek była znacznie obniżona. Badanie wykazało, że u pacjentów z HF, którzy zmarli lub zostali hospitalizowani, aktywowane były m. in. szlaki glutationu, argininy i proliny oraz pirogronianu. Te nowe ścieżki patogenetyczne mogą być potencjalnymi celami terapii w przyszłości.

Impact of environmental factors on heart failure decompensations. Escolar V, Lozano A, Larburu N, et al. *ESC Heart Fail.* 2019; 6: 1226–1232.

Dane Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) wskazują, iż zanieczyszczenie powietrza jest przyczyną około 7 milionów zgonów rocznie na świecie, z czego 2,5 miliona z powodu chorób serca (25%). Narażenie środowiskowe jest ważnym, ale niedocenianym czynnikiem ryzyka, przyczyniającym się do rozwoju i ciężkości chorób sercowo-naczyniowych, takich jak niewydolność serca (HF). W badaniu przeanalizowano dane z lat 2012-2017 dotyczących przyjęć do szpitali oraz pogody i jakości powietrza, które obejmowały łącznie 8338 hospitalizacji u 5343 różnych pacjentów. W okresie ciepłym w Europie (od czerwca do października) było znacznie mniej przyjęć niż w okresie zimnym (od grudnia do marca), z wyraźną coroczną sezonowością przyjęć. Temperatura powietrza była najbardziej znaczącym czynnikiem środowiskowym ($p < 0,001$) związanym z przyjęciami do szpitali

Mediators of the Effects of Canagliflozin on Heart Failure in Patients With Type 2 Diabetes. Li J, Woodward M, Perkovic V, et al. *JACC Heart Fail.* 2020;8(1):57-66.

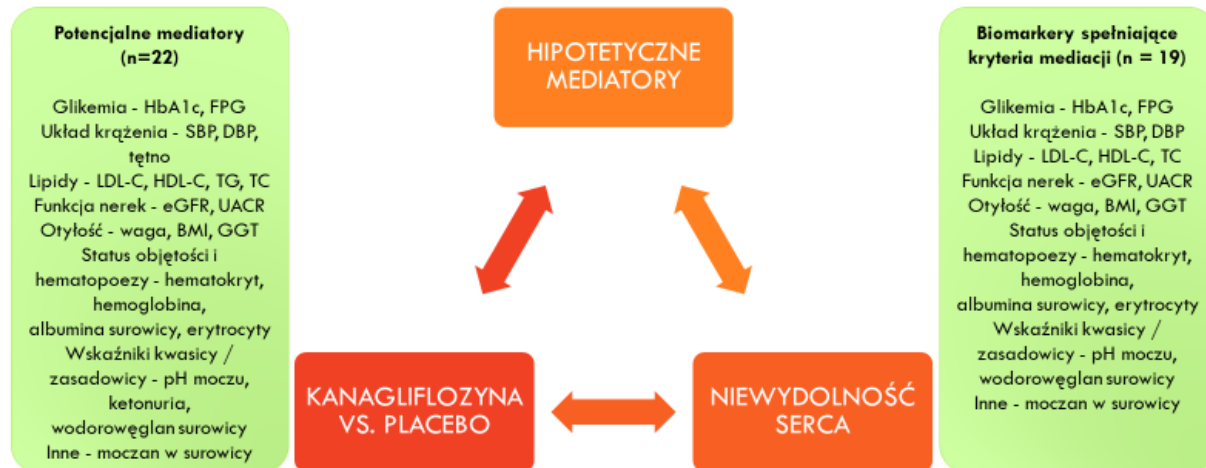
Badania nad zastosowaniem inhibitorów ko-transportera glukozy-sodowego 2 (SGLT2) wykazały znaczne zmniejszenie ryzyka zaostrzeń HF. Głównym działaniem inhibitorów SGLT2 jest zapobieganie ponownemu wchłanianiu glukozy przez nerki, jednak inne efekty, w tym natriureza i zmniejszenie objętości płynów ustrojowych, mogą mieć znaczenie w rozwoju objawów HF. W programach CANVAS (CANagliflozin cardioVascular Assessment Study; NCT01032629 i CANagliflozin cardioVascular Assessment Study-Renal; NCT01989754) współczynnik ryzyka (HR) dla hospitalizacji z powodu HF wynosił 0,67 (95%CI 0,52-0,87). Celem tego badania była identyfikacja potencjalnych mediatorów wpływu kanagliflozyny na HF. Po randomizacji obserwowano wczesne zmiany 3 biomarkerów: stosunek w moczu albuminy do kreatyniny, wodorowęglan w surowicy i kwas moczowy w surowicy, które zidentyfikowano jako pośredniczące we wpływie kanagliflozyny na HF (rycina poniżej). W badaniu 14 czynników zostało zakwalifikowanych jako istotne, tj. skurczowe ciśnienie krwi, lipoproteina o niskiej gęstości (LDL), lipoproteina o dużej gęstości (HDL), cholesterol całkowity, stosunek w moczu albuminy do kreatyniny, waga, wskaźnik masy ciała, gamma glutamylotransferaza (GGTP), hematokryt, stężenie hemoglobiny, albumina w surowicy, stężenie erytrocytów, wodorowęglan i kwas moczowy w surowicy. Zidentyfikowano również biomarkery o najsilniejszym działaniu pośredniczącym, tj. stężenie erytrocytów (45%), stężenie hemoglobiny (43%) i kwas moczowy w surowicy (40%). Reasumując opisano różnorodny zestaw potencjalnych mediatorów wpływu kanagliflozyny na HF, które wspierają zarówno istniejące, jak i nowe hipotetyczne patomechanizmy.

z powodu zaostrzenia HF. Również występowanie substancji takich jak dwutlenek siarki, który jest znanym prekursorem kwaśnych deszczy i tlenek azotu, powstający w układach spalania i pojazdach silnikowych, były istotnymi czynnikami w analizie ($p < 0,05$). Przeciwnie, parametry wilgotności i stanu zanieczyszczenia powietrza pyłem PM10 nie miały istotnego znaczenia w kontekście występowania zaostrzeń HF.

Sex- and age-related differences in the management and outcomes of chronic heart failure: an analysis of patients from the ESC HFA EORP Heart Failure Long-Term Registry. Lainščak M, Milinković I, Polovina M, et al. *Eur J Heart Fail.* 2020;22:92-102.

Regularnie prowadzone i publikowane rejestry Europejskiego Towarzystwa Kardiologicznego mają ogromną rolę w rzeczywistym zrozumieniu epidemiologii chorób serca, która może nie być w pełni odzwierciedlona w „wyrwykowych” badaniach klinicznych. Badanie to miało na celu ocenę ewentualnych różnic w postępowaniu i przebiegu klinicznym u chorych z przewlekłą HF ze względu na wiek i płeć. Spośród 16 354 pacjentów objętych długoterminowym rejestrem przeanalizowano 9 428 pacjentów z przewlekłą HF (mediana wieku – 66 lat; 28,5% kobiet; średnia frakcja wyrzutowa lewej komory – 37%). Wskaźniki stosowania terapii medycznej ukierunkowanej wytycznymi (GDMT) były wysokie (inhibitory konwertazy angiotensyny/blokery receptorów angiotensyny, beta-blokery i antagoniści receptorów mineralokortykoidowych przepisywano odpowiednio u: 85,7%, 88,7% i 58,8% chorych). Surowe wskaźniki GDMT były niższe u kobiet niż u mężczyzn (wszystkie różnice $p \leq 0,001$), a stosowanie GDMT spadało wyraźnie wraz ze starzeniem się u obu płci po 1 roku obserwacji. Wiek nie był niezależnym predyktorem GDMT, jednak wiek > 75 lat był istotnym wskaźnikiem niepełnego wykorzystania GDMT. Wskaźniki umieralności z jakiegokolwiek przyczyny były niższe u kobiet niż u mężczyzn (7,1% vs. 8,7%; $p = 0,015$), podobnie jak wskaźniki hospitalizacji z dowolnej przyczyny (21,9% vs. 27,3%; $p < 0,001$). Śmiertelność z jakiegokolwiek przyczyny i hospitalizacja z jakiegokolwiek przyczyny rosły wraz z wiekiem u obu płci. Płeć nie była niezależnym predyktorem rocznej śmiertelności z jakiegokolwiek przyczyny. Ryzyko śmiertelności było znacznie niższe u pacjentów w młodszym wieku w porównaniu do pacjentów w wieku > 75 lat.

MEDIATORY WPLYWU KANAGLIFLOZYNY NA NIETYDOLNOŚĆ SERCA

BMI - wskaźnik masy ciała; DBP - rozkurczowe ciśnienie krwi; eGFR - szacowany współczynnik filtracji kłębuszkowej; FPG - stężenie glukozy; GGT - gammalutamylotransferaza; HbA1c - stężenie hemoglobiny A1c; HDL-C - cholesterol lipoproteinowy o wysokiej gęstości; LDL-C - cholesterol lipoproteinowy o niskiej gęstości; SBP - skurczowe ciśnienie krwi; TC - poziom cholesterolu całkowitego; TG - trójglicerydy; UACR - stosunek albuminy do kreatyniny w moczu.

Li, J. et al. *J Am Coll Cardiol HF*. 2020;8(1):57–66.

Association of Clinical Outcomes With Left Ventricular Assist Device Use by Bridge to Transplant or Destination Therapy Intent. Goldstein D, Naka Y, Horstmanshof D, et al. *JAMA Cardiol*. 2020.

Urządzenia długoterminowo wspomagające pracę lewej komory serca (LVAD) są coraz częściej stosowane w leczeniu zaawansowanej niewydolności serca (HFrEF). Powyższe badanie miało ustalić, czy wyniki leczenia różnią się w zależności od przedoperacyjnych kategorii – jako pomost do przeszczepu serca (ang. *bridge to transplant* – BTT) lub pomost do kandydatury (ang. *bridge to candidacy* – BTC) w porównaniu z terapią docelową (ang. *destination therapy* – DT). Badanie było wtórną analizą badania MOMENTUM-3, porównującego magnetyczne urządzenie HeartMate 3 (HM3) z pompą HeartMate II (HMII) o przepływie osiowym. Pacjenci zostali przydzieleni do LVAD, niezależnie od zamierzonego celu terapii (BTT/BTC lub DT). Pierwszorzędownym punktem końcowym było przeżycie wolne od udaru lub ponownej operacji usunięcia lub wymiany wadliwego urządzenia po 2 latach. Spośród 1020 pacjentów (515 z urządzeniami HM3 [50,5%] i 505 z urządzeniami HMII [49,5%]), 396 (38,8%) było w grupie BTT/BTC i 624 (61,2%) w grupie DT. Spośród pacjentów początkowo uznanych za niekwalifikujących się do HTX, 84 z 624 pacjentów (13,5%) przeszło HTX w ciągu 2 lat od wszczepienia LVAD. W analizie punktu końcowego implantacja HM3 była korzystniejsza niż HMII u pacjentów w wszystkich grupach: w BTT/BTC (76,8% vs. 67,3% dla przeżycia wolnego od udaru i reoperacji; HR 0,62 95%CI 0,40-0,94; p=0,02) i w grupie DT (73,2% vs. 58,7%; HR 0,61 95%CI 0,46-0,81; p<0,001).

Korzystając z okazji bardzo serdecznie zapraszamy Państwa na naszą doroczną Konferencję Sekcji NS, która odbędzie się w dniach **19-20 czerwca 2020 roku w Warszawie**. Program Konferencji został już ustalony i znajduje się na stronie internetowej konferencji (<https://konferencja.niewydolnosc-serca.pl>) wraz ze wszystkimi szczegółami organizacyjnymi (rejestracja, noclegi, etc.). Przypominamy o możliwości zgłaszania streszczeń przez platformę PTK. Termin nadsyłania streszczeń mija 30 kwietnia br. Zaplanowaliśmy dwie sesje plakatowe: I – niewydolność serca (diagnostyka, leczenie, rokowanie) i II – ostra niewydolność serca, choroby współistniejące. Bardzo liczymy na Państwa aktywny udział, a dla najlepszych prac przewidziane są Nagrody – grany wyjazdowe na Kongres Asocjacji Niewydolności Serca ESC w 2021 roku!!

Opracowała: lek. Katarzyna Holcman

Konsultował: dr hab. n. med. Paweł Rubiś

Projekt: lek. Ewa Dziewięcka

Adres korespondencyjny: Klinika Chorób Serca i Naczyń UJ CM, Krakowski Szpital Specjalistyczny im. Jana Pawła II, ul. Prądnicka 80, Kraków